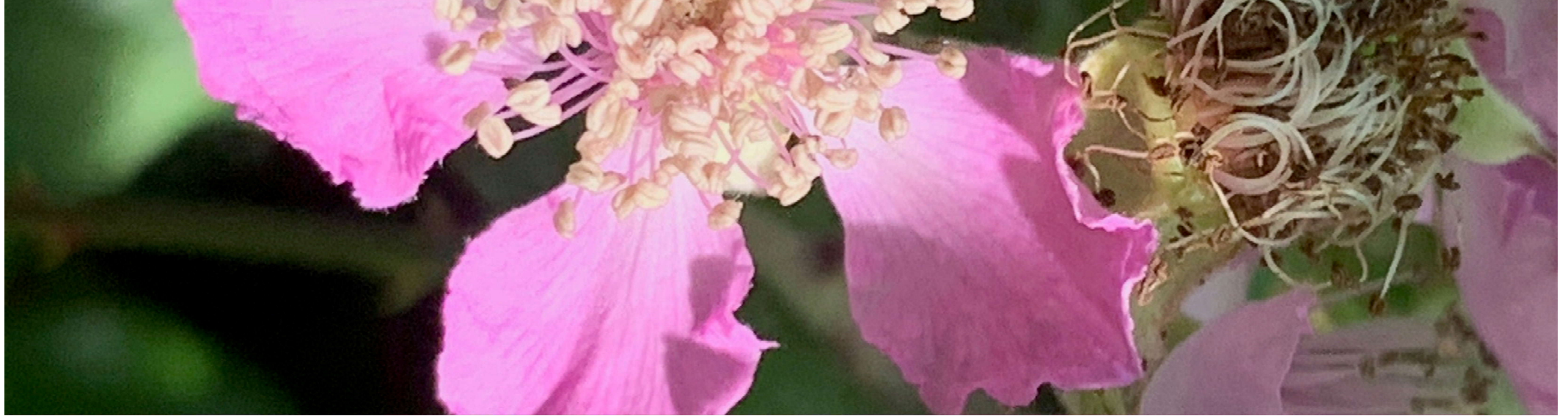

FloraBRubus

Determinatie van Bramen in het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest

Hendrik Devriese
2025

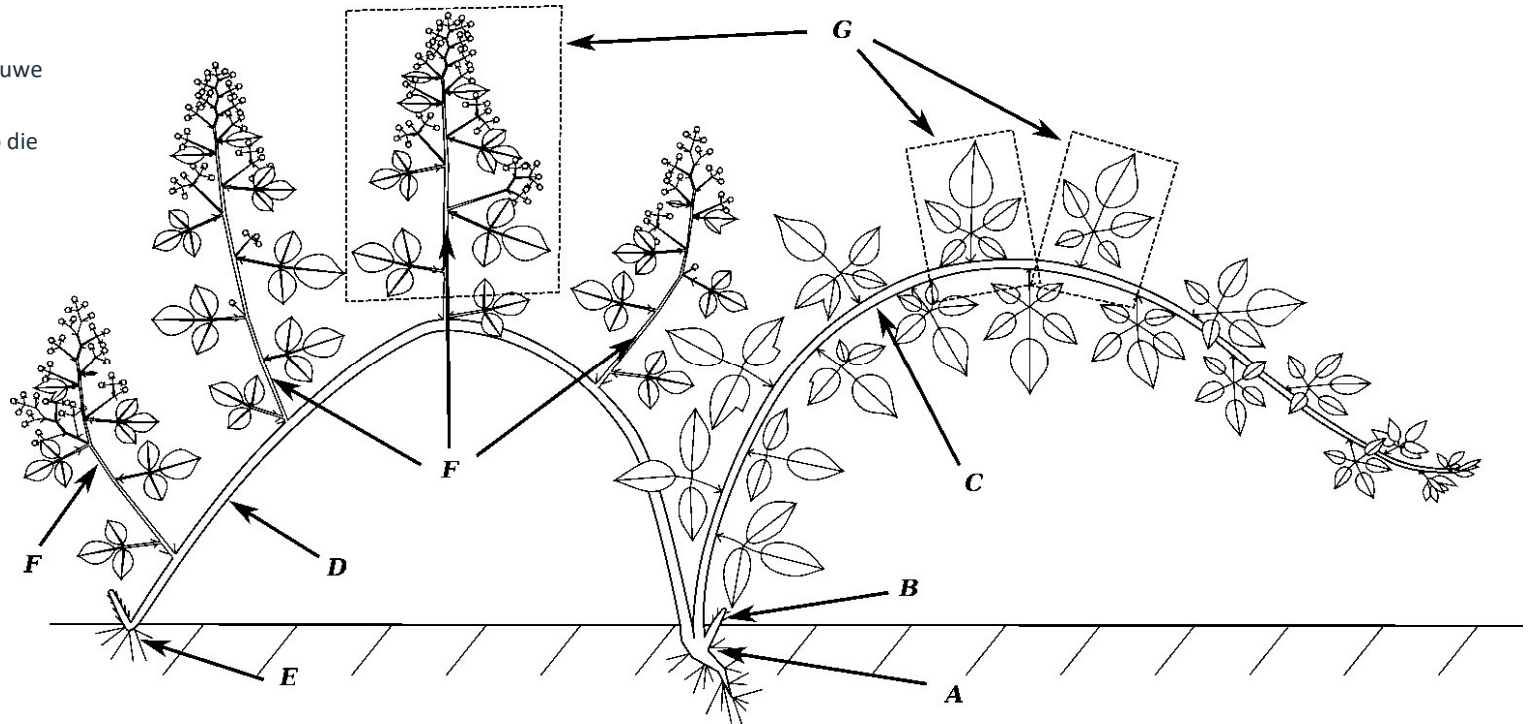
Algemeen

- Rubus: geslacht met enkele duizenden soorten
- Complexe voortplanting : seksueel, apomictisch en vegetatief
- In België zijn er meer dan 175 soorten bramen en elk jaar worden er nog nieuwe gevonden.
- Veel "lokale biotypes" met onbekende status
- Indeling in subgenera, secties en series
- Bramen worden het best gedetermineerd tussen half juni en eind september, wanneer zowel bladloten als bloeiwijzes aanwezig zijn. De beste periode is juli.
- Er is nog geen inventarisatie uitgevoerd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. We kunnen (meer dan) 30 soorten verwachten. De meest voorkomende zijn het onderwerp van deze brochure.

Groei

- Bramen zijn tweejarige houtige planten
- Uit een wortel groeit er elk jaar een nieuwe bladloot
- Het eerste jaar groeien enkel bladen op die bladloot
- Het tweede jaar sterven die bladen af en groeien er bloeiwijzes waar de bladen stonden; de bladloot kan in het najaar afleggers maken (met een nieuwe wortel)
- Daarna sterft de bladloot af; de wortel kan meer dan 5 jaar overleven

A, E: wortel (oorspronkelijke of via aflegger) ; C: bladloot (eerste jaar: met bladen) ; D: bladloot (tweede jaar: met bloeiwijzes) ; F: bloeiwijze

Bron : Flora Gallica

Determineren : Hoe ga je te werk ?!

- Determineer alleen bramen die niet in de schaduw groeien. Je kan ze herkennen aan de kleur van de bladloot: meestal roze of rood. Planten in de schaduw hebben niet alle kenmerken goed ontwikkeld. Zo missen ze dikwijls de bekliering of de witte bladonderzijde.
- Determineer geen bramen die gemaaid zijn geweest.
- Probeer zowel een bladloot en een bloeiwijze te hebben. Je kan ze met zekerheid bij elkaar zoeken indien je naar de gemeenschappelijke wortel zoekt.
- Bekijk alleen bladen uit het midden van de bladloot. Die van de basis of de top van de bladloot hebben een andere vorm.
- Kijk eerst of de blaadjes overlappen (Wasbramen) of niet (Zwarte bramen).
- Vervolgens of er gesteelde klieren op de bladloot zitten en wat de kleur is van de onderzijde van de bladen (groen, grijs of wit). Andere belangrijke kenmerken zijn de vorm van het topblaadje, de vorm van de stekels en of de bladloot behaard is. Hou er rekening mee dat vele kenmerken variabel zijn, zelfs op één bladloot
- We gebruiken de bloemkleur in deze tabel zo weinig mogelijk omdat de bloeiperiode kort is (juni-juli).

Determinatiesleutel

1a Bladjes op de bladloot overlappend, de onderste zittend op de stengel; steunblaadjes spoelvormig; bessen met weinig steenvruchtjes => 2 (Sectie *Corylifolii*)

1b Bladjes op de bladloot niet overlappend, de onderste met steeltjes op de bladsteel; steunblaadjes lijnvormig; bessen met veel steenvruchtjes => 5 (Sectie *Rubus* s.s.)

2a Bladloot dun, groenblauw, met kleine stekeltjes (1-3 mm); blaadjes 3-tallig, ruitvormig => ***R. caesius* (p. 13)**

2b Bladloot rood of bruingroen, met stekels groter dan 3 mm; topblaadje meestal elliptisch of ovaal; blaadjes 3- of 5-tallig => 3

3a Blad voetvormig (steel van onderste blaadjes zit op de steel van de middelste); tanden van de blaadjes dikwijls afgerond => ***R. vandermeijdenii* (p.12)**

3b Blad handvormig (alle steeltjes komen uit één punt); tanden van de blaadjes scherp => 4

4a Bladonderzijde witviltig; stekels van de bladloot afstaand => ***R. horrefactus* (p. 12)**

4b Bladonderzijde groen of grijsgroen; stekels van de bladloot schuin. => Diverse *Corylifolii* spec. (p. 12)

5a Bladloot rechtopstaand, enkel aan de top gebogen => 6

5b Bladloot gebogen over de hele lengte => 7

6a Bladen indien 5- of 7-tallig veervormig, bladonderzijde wit => ***R. idaeus* (p. 5)**

6b Bladen indien 5- of 7-tallig handvormig, bladonderzijde groen => ***R. nessensis* (p. 5)**

7a Bladonderzijde witviltig, bladloot zonder gesteelde klieren => 8

7b Bladonderzijde groen, bladloot met of zonder gesteelde klieren => 10

8a Bladen klein; bladloot rood, geschilderd of behaard, met dikke, gebogen stekels; bloemen donkerroze => ***R. ulmifolius* (p. 8)**

8b Bladen groot; bladloot groen, zelden rood, bijna kaal, met rechte stekels; bloemen lichtroze => 9

9a Bladen bol; topblaadje zonder knik in de steel => ***R. armeniacus* (p. 8)**

9b Bladen vlak; topblaadje met knik in de steel => ***R. geniculatus* (p. 8)**

10a Bladloot met 0(-2) gesteelde klieren per 5 cm; bladen dikwijls bol => ***R. macrophyllus* (p. 6)**

10b Bladloot met 5-100 gesteelde klieren per 5 cm; bladen vlak => 11

11a Bladloot met zeer veel zeer ongelijke gesteelde klieren; alle 3 blaadjes van het blad elliptisch met een zeer fijne spits => ***R. nigricans* (p. 11)**

11b Bladloot met min of meer gelijke klieren (kleiner dan de stekels); 3 of 5 blaadjes ongelijk => 12

12a Topblaadje rond met korte spits => 13

12b Topblaadje elliptisch of ovaal met (vrij) lange spits => 15

13a Bladloot (bijna) kaal; bladonderzijde weinig behaard => ***R. hasbaniensis* (p. 9)**

13b Bladloot sterk behaard; bladonderzijde met lange haren op de nerven, zacht aanvoelend

14a Bladen op de bladloot 5-tallig; stekels recht afstaand, tot 1 cm lang => ***R. vestitus* (p. 9)**

14b Bladen op de bladloot (meestal) 3-tallig; stekels schuin, tot 7 mm => ***R. prei* (p. 9)**

15a Topblaadje ovaal met franjeachtige tanding => ***R. insectifolius* (p. 10)**

15b Topblaadje obovaal met grove tanden => 16

16a Voet van het topblaadje wigvormig of afgerond; tanden in alle richtingen staand => ***R. rudis* (p. 10)**

16b Voet van het topblaadje zwak hartvormig; tanden vooruit of afstaand => ***R. rufescens* (p. 10)**

Staande bramen: Framboos en Vroege roggebraam

Framboos (*R. idaeus*)

- Bessen rood, mat, loslatend
- Bladen veervormig
- Onderzijde blad wit
- Bladloot kaal of met veel minuscule zwarte stekeltjes

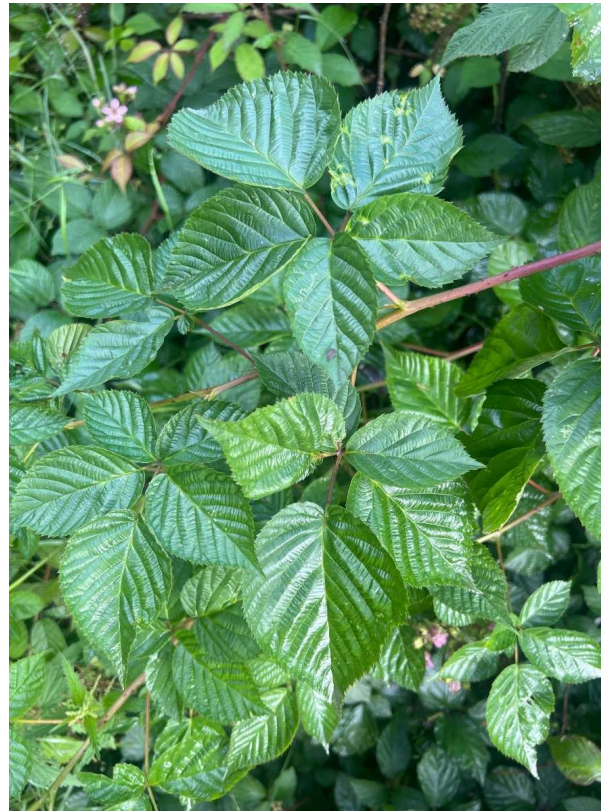
Bossen, ook ontsnapt uit tuinen

Vroege roggebraam (*R. nessensis*)

- Bessen donkerrood, glanzend, vastzittend
- Bladen handvormig
- Onderzijde blad groen
- Bladloot kaal met kleine purperen kegelvormige stekels

Open plekken in bossen

Er zijn ook staande bramen met stevige, gelige of rode stekels (vroeger in het Zoniënwoud)

Bolle haarbraam

Bolle haarbraam (*R. macrophyllus*)

- Bladen meestal bol
- Topblaadje met lange steel
- Bladloot sterk behaard, bronskleurig

Vochtige plaatsen, vooral in bos

Andere soorten zonder gesteelde klieren die in Brussel werden gevonden (oude gegevens uit het Zoniënwoud !):

- *Rubus scissus*
- *Rubus plicatus*
- *Rubus bertramii*
- *Rubus integribasis*
- *Rubus libertianus*
- *Rubus adpersus*
- *Rubus platyacanthus*
- *Rubus gratus*
- *Rubus hypomalacus*

Het zijn meestal soorten van open plekken op zandige grond.

Indien uw plant niet overeenkomt met één van de soorten uit deze folder, kijk dan In de Flora van België, 4e druk (2023).

- In bossen komen ook andere haarbramen voor, vooral op zandige grond
- Kan verward worden met *Rubus armeniacus* (heeft kale bladloot en witte bladonderzijde)

Serie Discolores (groep C van de Flora van België)

- Bladloot zonder gesteelde klieren
- Onderzijde van de bladen witviltig
- Soorten van heggen en braakliggende terreinen, op rijke bodem
- Meer dan 20 soorten in België (3 in Brussel: zie volgende pagina)
- Vooral in het Maas- en Lotharings district

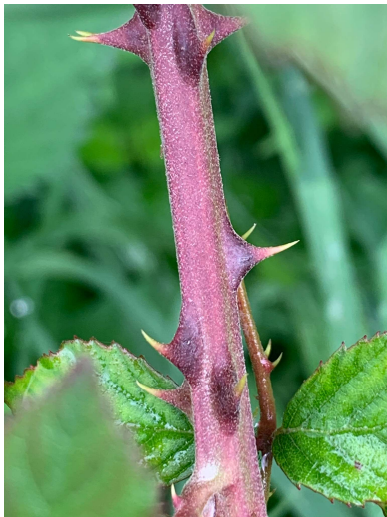

Bramen met witviltige bladonderzijde, bladloten zonder gesteelde klieren (groep C)

Koebraam (*R. ulmifolius*)

- Bloemen donkerroze
- Blaadjes klein
- Bladloot rood, schilferig of behaard

Hagen

Knieviltbraam (*R. geniculatus*)

- Bloemen wit of lichtroze
- Blaadjes groot, vlak, elliptisch
- Steeltje van het topblaadje met knik
- Bladloot rood of groen, kaal

Bosranden en hagen

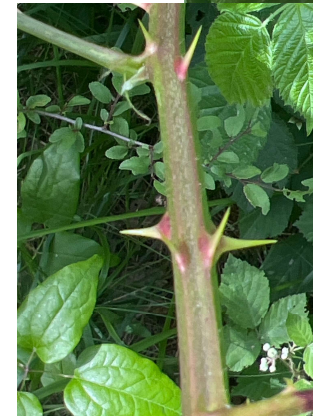
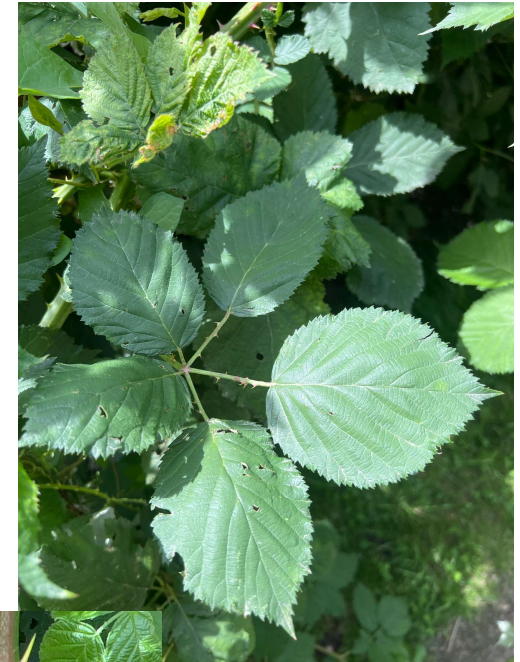
8

Dijkviltbraam (*R. armeniacus*)

- Bloemen wit of lichtroze
- Blaadjes groot, bol, elliptisch
- Bladloot groen, kaal

Braakliggende grond

Invasieve soort, veel gekweekt
in tuinen voor de grote bessen

Bramen met gesteelde klieren en rond topblad (groep E)

Fraaie kambraam (*R. vestitus*)

- Bladen van de bladloot 5-tallig
- Bladonderzijde grijs, zacht behaard
- Bladloot met lange, rechtopstaande stekels

Bossen, bosranden, hollewegen

Zachte tandbraam (*R. prei*)

- Bladen van de bladloot 3-tallig (zelden 5-tallig)
- Bladonderzijde groen, zacht behaard
- Bladloot met schuine, techte stekels

Bossen, vooral op zandige grond
Endemisch in België !

Zoniënhumusbraam (*R. hasbaniensis*)

- Bladen van de bladloot (3-)5-tallig
- Bladonderzijde groen met nauwelijks voelbare haren
- Bladloot met gebogen stekels

Bossen. Endemisch in Brabant !!

Bramen met gesteelde klieren en langwerpig topblad (groep E)

Ingesneden humusbraam (*R. insectifolius*)

- Bloemen wit
- Topblaadje ovaal met uitgerande of afgeronde voet
- Tanding franjeachtig

Bossen, bosranden

Rosse humusbraam (*R. rufescens*)

- Bloemen roze
- Topblaadje obovaal met uitgerande of afgeronde voet
- Tanding onregelmatig

Bossen, bosranden

Ruwe raspbraam (*R. rudis*)

- Bloemen lichtroze, klein
- Topblaadje obovaal met afgeronde of wigvormige voet
- Tanden in alle richtingen

Bossen, bosranden, hollewegen

Een soort met gelijkende tanding,
maar weinig klieren is
Pluimkambram (*Rubus umbrosus*)

Bramen met naaldvormige stekels en zeer ongelijke klieren : Woudbramen (groep F)

Sierlijke woudbraam (*R. nigricans*)

- Blad 3-tallig
- Zijblaadjes even groot als topblaadje, fijne spits
- Klieren zeer ongelijk

Bossen

Andere soorten met gesteelde klieren die in Brussel werden gevonden :

Rubus sprengelii

Rubus umbrosus

Rubus saluum

Het zijn meestal soorten van bossen.

Daarnaast zijn er talloze andere soorten waarvoor er nog geen zekere determinatie is.

Indien uw plant niet overeenkomt met één van de soorten uit deze folder, kijk dan In de Flora van België, 4e druk (2023)

Bramen met overlappende blaadjes en spoelvormige steunblaadjes : Wasbramen

Verschrikkelijke heggenbraam (*R. horrefactus*)

- Bladonderzijde witviltig
- Onderste blaadjes zittend op de stengel
- Tanden scherp, fijn
- Stekels rechtopstaand

Braakland

Kalkstruweelbraam (*R. vandermeijdenii*)

- Bladonderzijde groen
- Blaadjes voetvormig
- Tanden rond of scherp, breed
- Stekels schuin

Bosranden, hollewegen

Wasbraam spec. (*Rubus* sect. *Corylifolii*)

- Bladonderzijde wit of groen
- Onderste blaadjes zittend op de stengel
- Tanden meestal scherp
- Stekels meestal schuin

Wegranden, braakland, spoorwegbermen

Bramen met zittende zijblaadjes : Dauwbraam

Dauwbraam (*R. caesius*)

- Bessen blauwachtig, berijpt
- Blaadjes 3-talig, ruitvormig
- Zijblaadjes zittend
- Bladloot fijn, groenblauw (of roze) met kleine stekeljes

*Algemeen langs beken,
op braakliggende terreinen, langs wegen, ...*

Dauwbraam kruist dikwijls met wasbramen en geeft steriele nakomelingen, maar soms ook nieuwe soorten !

Andere soorten wasbramen werden in Brussel gevonden, maardikwijls niet determineerbaar. Het zijn meestal soorten van wegbermen en braakliggende grond. Indien uw plant niet overeenkomt met één van de soorten uit deze folder, kijk dan in de Flora van België, 4e druk (2023)

Verklarende woordenlijst

Bladloot: steel die uit de wortel uitschiet

Elliptisch: vorm van een blad waarvan de basis en de top gelijk versmallen en het breedste punt in het midden ligt

Gesteelde klier: vocht uitscheidend orgaan dat op een steeltje zit

Handvormig: samengesteld blad waarvan alle steeltjes uit eenzelfde punt komen

Obovaal: vorm van een blad waarvan de top de top sneller versmalt dan de basis: het breedste punt ligt nabij de basis

Ovaal: vorm van een blad waarbij de basis sneller versmalt dan de top: het breedste punt ligt nabij de top

Steenvruchtje: vlezig vrucht met één kern, samen vormen steenvruchtjes de braambes

Veervormig: samengesteld blad met bladen die per paar op de bladsteel zitten

Viltig: bedekt met een dichte laag korte verstrengelde haartjes

Voetvormig: samengesteld blad waarvan de onderste bladsteeltjes op de middelste bladsteeltjes zitten

Wigvormig: omgekeerd driehoekig, naar de voet toe versmald

